

VAMEX onderbrengen bij het CBR? Achtergronden, Feiten en Zorgen

VAMEX is een door de recreatievaartsector (ANWB, Watersportverbond, KNMC en NWWB) opgerichte en bestuurde examenorganisatie. VAMEX is aangewezen door het ministerie van Infrastructuur en Milieu en valt onder de Kaderwet ZBO's. De examinering voor het Klein Vaarbewijs wordt al meer dan 30 jaar door de sector zelf gedaan en in de loop der jaren is VAMEX uitgegroeid tot een professioneel exameninstituut dat een groot draagvlak heeft opgebouwd. Jaarlijks worden ongeveer 30.000 individuele computerexamens afgenomen op vijf examenlocaties. VAMEX is tevens door de minister gemandateerd om de vaarbewijzen af te geven.

Inleiding en Achtergrond

Al meer dan een decennium komt met regelmaat vanuit verschillende politieke invalshoeken de gedachte op om VAMEX onder te brengen bij het CBR. De achterliggende aanname is daarbij telkens dat een grote organisatie als het CBR de publieke taken professioneler en goedkoper zal kunnen uitvoeren dan een kleine en minder robuuste organisatie als VAMEX.

In 2004 bedacht de toenmalige minister Netelenbos voor het eerst dat alle mobiliteitsexamens bij het CBR zouden moeten worden ondergebracht. Dit resulteerde een paar jaar later wel in het onderbrengen van de beroepsvaartexamens bij het CBR, maar voor VAMEX werd dat toen tegengehouden. Minister Peijs vond toen dat de participatie van de sector essentieel was voor het draagvlak, de professionaliteit van de examinering en de veiligheid op het water.

In 2010 werd opnieuw gedacht over het onderbrengen van VAMEX bij het CBR. Na een onafhankelijke externe evaluatie van VAMEX, bleek toen dat "alle publieke taken op een doeltreffende en doelmatige wijze werden uitgevoerd en VAMEX robuust was in de uitvoering van bestaande taken, maar vooral ook snel in staat was vernieuwingen door te voeren". Aangezien het CBR toen zelf onder verscherpt toezicht stond, was een nieuwe aanwijzing van VAMEX de enige logische keuze.

In 2013 kwam een door minister Blok geïnstalleerde commissie de Leeuw in hun onderzoek naar herpositionering van ZBO's (onderdeel van de Hervormingsagenda Rijk) tot het advies om VAMEX onder te brengen bij het CBR: "In lijn met de kabinetsdoelstellingen om te komen tot een kleinere en efficiëntere overheid, geldt in het algemeen dat waar mogelijk kleine organisaties zich aansluiten bij grotere organisaties. Gezien de omvang van VAMEX ligt het voor de hand dat de organisatie wordt gebundeld met een bestaande soortgelijke organisatie. De werkprocessen van VAMEX kennen gelijkenissen met taken van het CBR".

Op basis van dit advies besloot de Secretaris Generaal van het ministerie van Infrastructuur en Milieu dat er eerst een business case moest komen die de meerwaarde van een eventuele samenvoeging met het CBR moest aantonen. De vervolgens door Rijksadvies opgeleverde business case kon de meerwaarde nog niet objectief aantonen en benoemde een aantal duidelijke risico's, die volgens Rijksadvies om aanvullend onderzoek vroegen.

Ondanks deze uitkomst ligt er nu toch een advies van de minister aan het kabinet om de taken van VAMEX geleidelijk te laten ingroeien in de CBR organisatie. Dit onder de voorwaarde dat het CBR minimaal dezelfde kwaliteit van dienstverlening kan garanderen en de betrokkenheid van de sector gewaarborgd kan blijven.

Feiten over de huidige VAMEX-organisatie

- Met de examens richt VAMEX zich op het bevorderen van de veiligheid op het water. Via de betrokken bonden wordt hiervoor kennis en expertise ingebracht.
- Het ministerie maakt regelmatig gebruik van deze expertise bij voorgenomen wetswijzigingen, advisering over vrijstellingen, medische eisen en bij internationale vraagstukken.
- De bonden stimuleren de pleziervaarder om examens te doen, ook als voor hen geen vaarbewijsplicht geldt. Ongeveer een derde van de examenkandidaten doet het examen vrijwillig.
- De organisatie beschikt over vijf landelijk gespreide en moderne examenlocaties waar alle examenkandidaten binnen 1 tot 2 weken na inschrijving terecht kunnen voor hun individuele computereexamen.
- Er wordt slim gebruik gemaakt van de mogelijkheden van ICT waardoor processen klantvriendelijk en doelmatig zijn. De klanttevredenheid is hoog (7,5), terwijl de tarieven in de afgelopen jaren met tientallen procenten verlaagd konden worden. Het meest afgenomen Klein Vaarbewijs 1 examen kost € 42,-.
- Voor geslaagde kandidaten wordt direct na afloop van het examen het vaarbewijs op de examenlocatie geprint, zodat de kandidaat dezelfde dag nog kan gaan varen.
- De bedrijfsvoering van VAMEX als ZBO is zeer transparant en het toezicht is goed georganiseerd. Het vergt een minimale inspanning van de overheid (volgens het ministerie van IenM minder dan 0,1 fte).
- Onafhankelijk toezicht op organisatie en examinering vindt plaats door De Examenkamer. In hun laatste jaarrapportage vonden zij “de examens en de examinering van een prima kwaliteit, die zich kunnen meten met de hoogste standaarden die daarvoor binnen de examenpraktijk in Nederland van toepassing zijn. In de examenpraktijk worden de vaarexamens en het functioneren van de Stichting VAMEX als een bijzonder en erg goed functionerend voorbeeld gezien.”
- De financiële positie van VAMEX is zeer gezond, waardoor ook niet direct rendabele activiteiten zoals mondelinge examens, beperkte examens o.b.v. vrijstellingen en (praktijk)examens voor grote pleziervaartuigen tegen dezelfde lage tarieven kunnen worden aangeboden. Ook de gratis omruil van de verouderde papieren vaarbewijzen is volledig door VAMEX gefinancierd.
- VAMEX is als kleine en flexibele organisatie juist goed in staat de gevraagde diversiteit, kwaliteit en maatwerk voor de pleziervaarder en voor de overheid te bieden.

Zorgen over het verdere proces

Er ligt nu een advies van de minister van IenM om VAMEX te laten ingroeien in de CBR-organisatie, mits het CBR een minimaal gelijkblijvende kwaliteit kan garanderen. De exacte inhoud van het advies is niet openbaar, het exacte proces en tempo van besluitvorming nog onbekend.

De kennelijk nog met voorbehouden omklede langjarige horizon, in combinatie met de grote verschillen tussen beide organisaties baart wel al op voorhand grote zorgen. Het leidt tot mogelijk langdurige onzekerheid over de snelheid en de exacte criteria van verdere besluitvorming. Het belemmert daarmee de reguliere bedrijfsvoering van VAMEX, met name met betrekking tot investeringen en personeelsbeleid.

VAMEX doet het goed uit een oogpunt van kwaliteit, kosten, klanttevredenheid en transparantie. De tarieven zijn laag. Het grote percentage vrijwillige examenkandidaten onderstreept het belang van de betrokkenheid van de sector voor de veiligheid op het water.

Een te lang boven de markt hangende overgang van VAMEX naar het CBR zet de continuïteit en verdere ontwikkeling van VAMEX onder druk en vergroot het risico dat veel kennis en kunde zal weglekken. Het allergrootste risico is dan ook dat er straks met veel moeite van alles gerepareerd moet gaan worden dat nu verre van stuk is.